

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten

Nr K34

Examensarbete på kandidatnivå

2014

**EN ENKÄTSTUDIE OM
TREÅRSTESTETS
REGELFÖRÄNDRINGAR ÅR 2013**

Camilla Hinas Gradin & Erica Johansson

Uppsala

HANDLEDARE:

Åsa Viklund, Institutionen för husdjursgenetik, SLU

Hippologiskt examensarbete (EX0497) omfattande 15 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på nivå G2E och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*En enkätstudie om treårstestets
regelförändringar år 2013*

Camilla Hinas Gradin & Erica Johansson

*Handledare Åsa Viklund, Institutionen för husdjursgenetik
Examinator Karin Morgan, Strömsholm*

*Examensarbete inom hippologprogrammet, Strömsholm 2014
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0497, Nivå G2E, 15 hp*

Nyckelord: treårstest, avelsframsteg, linjär beskrivning, unghäst

*Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
Examensarbete K34 Uppsala 2014*

INNEHÅLL

REFERAT	4
INTRODUKTION	5
Problemställning	5
Syfte	6
Frågeställningar.....	6
TEORIAVSNITT	6
Avelsframsteg	6
Treårstest.....	7
Domarenkät.....	10
Förändringar år 2014.....	12
MATERIAL OCH METOD	12
RESULTAT	12
Trehindersystem under löshoppningsmomentet	14
Linjär beskrivning.....	14
Halvpoäng.....	14
Poängbedömt ridprov	14
Allmänna frågor	15
DISKUSSION.....	17
Slutsatser	20
SUMMARY	21
FÖRFATTARNAS TACK	21
REFERENSER	22
Litteratur	22
Internet	22
Personliga meddelanden från	23
BILAGA 1. ENKÄT	24

REFERAT

År 1999 införde ASVH (Avelsföreningen för den svenska varmblodiga hästen) treårstestet i syfte att tidigt kunna göra en avkommebedömning och därmed få ett snabbare avelsframsteg. Fram till år 2013 har totalt cirka 15 400 hästar visats. Treåriga hästar som visas på treårstest poängsätts på åtta bedömningspunkter: typ; huvud, hals & bål; extremiteter; skritt; trav; galopp; löshoppning teknik & förmåga samt lös-hoppning temperament & allmänt intryck. År 2013 infördes en del förändringar för att ytterligare utveckla treårstestet. Som komplement till den värderande poängbedömningen infördes linjär beskrivning, löshoppningen ändrade system från två hinder till tre hinder, ridprovet poängbedömdes på försök och domarna gavs möjlighet till att ge halvpoäng.

För att uppnå ett avelsframsteg krävs det att rätt individer sätts i avel tidigt, det betyder att en stor del av populationen måste testas efter de egenskaper som eftersträvas i avelsmålet. Sedan toppåren 2007-2008 med 49 % visade hästar av den totala årgången har deltagarantalet på SWB treårstest minskat till att år 2013 endast innefatta 38 % av den totala årgången.

Syftet med denna studie var att undersöka vad de som visade häst på treårstest år 2013 anser om de nya reglerna. Ett negativt gensvar skulle kunna leda till ett lägre deltagarantal och därmed en osäkrare avkommebedömning samt ett långsammare avelsframsteg.

Studiens frågeställningar var: Ser respondenterna positivt eller negativt på de nya reglerna? Har de nya reglerna gett ett ökat intresse för att visa häst på treårstest? Påverkar hästens avelsinriktning respondenternas syn på de nya reglerna?

En enkät skickades via mail till 858 personer som anmält minst en häst till treårstest år 2013. Svarsfrekvensen var 39 % vilket motsvarade 338 personer.

Resultatet visade att 84 % av respondenterna generellt är positivt eller mycket positivt inställda till de nya reglerna införda år 2013. Av de som besvarade enkäten kom 97 % till start med sin treåring, för 31 % av respondenterna var det första gången de visade på treårstest. Motiv till att visa häst på treårstest ansågs framförallt vara ett utbildningsmål för den treåriga hästen. De nya reglerna har dock inte bidragit till ett ökat intresse för att visa häst på treårstestet hos respondenterna då 62 % ansåg att intresset var oförändrat.

Slutsatsen är att majoriteten av respondenterna är positiva till de nya regelförändringarna som infördes på treårstest för svenska varmblodiga hästen år 2013. De nya reglerna har dock inte påverkat respondenterna till att bli mer positivt inställda till att visa häst på treårstest. En viss skillnad ($p < 0,05$) i respondenternas åsikt angående ridprovet kunde ses beroende på avelsinriktning. Respondenter med häst avlad mot dressyr var mer positivt inställda till införandet av poängbedömning av ridprov än respondenter med häst avlad mot hoppning. De respondenter som angav att deras häst/ar var avlade mot dressyr ansåg också i större utsträckning att poängbedömningen var av värde för dem.

Nyckelord: treårstest, avelsframsteg, linjär beskrivning, unghäst

INTRODUKTION

Användningsområdet för hästen har förändrats genom århundradena från att ha varit ett nyttodjur till att idag användas både till sport och nöje (HNS, 2008). Under de senaste fyrtio åren har intresset för ridsport ökat kraftigt och efterfrågan på bra sporthästar har följaktligen ökat. För att möta upp detta behov skapades avelsföreningen för den svenska varmblodiga hästen (ASVH) vars mål är att producera internationellt konkurrenskraftiga sporthästar i både hoppning och dressyr. Den varmblodiga hästen ska enligt avelsmålet vara ” En ädel, korrekt och hållbar varmblodshäst som genom sitt prestationsinriktade temperament, sin ridbarhet, goda rörelser och/eller hoppförmåga är konkurrenskraftig internationellt”. (ASVH, 2013a)

En viktig del i avelsarbetet för ett snabbare avelsframsteg är att rätt individer sätts i avel tidigt, vilket kräver att en stor del av populationen testas efter de egenskaper som ingår i avelsmålet. För att kunna göra ett urval av lämpliga avelsdjur genomförs olika bedömningar och tester av unghästar, ston och hingstar. (ASVH, 2006) Dessa bedömningar är intressanta då hästarnas möjligheter till senare prestationer och avelsarbete redan kan ses vid tidig ålder. Därför infördes den första unghästbedömningen år 1973, de så kallade kvalitetsbedömningarna som genomförs med fyraåriga hästar. (Viklund et al., 2002). År 1999 infördes ytterligare en unghästbedömning, treårstestet i syfte att ge möjlighet till en ännu tidigare bedömning av avkommor och för att tidigt kunna göra urval av ston till avel som då medför ett snabbare avelsframsteg (ASVH, 2013b). Treårstestet är en utveckling av de tidigare treårspremieringarna för att de inte längre ansågs anpassade till att utveckla modern sporthästavel, då enbart hästens exteriör och gångarter vid hand bedömdes (Viklund et al., 2002). Under år 2013 utvecklades treårstestet ytterligare med en rad regelförändringar i syfte att få en mer komplett och informativ bedömning av hästarna. Denna information hoppas kunna underlätta för uppfödarna att kombinera rätt individer för avel. (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013) De förändringar som införts år 2013 är (ASVH, 2013b):

- Linjär beskrivning,
- Trehindersystem i löshoppningsmomentet,
- Domarna får ge halvpoäng,
- Poängbedömning av ridprovet.

Under treårstestets första år visades totalt 937 hästar vilket motsvarade 26 % av den totala årgången (Philipsson, 1999). Deltagarantalet ökade därefter stadigt till att det åren 2007-2008 visades 49 % av den totala årgången (ASVH, 2012a). Mellan åren 2009 - 2013 har deltagarantalet minskat till att år 2013 omfatta 38 % visade hästar av den totala årgången (ASVH, 2013c).

Problemställning

Unghästbedömningar har ett stort värde för svensk ridsportavel, där det setts tydliga genetiska samband mellan resultaten i dessa bedömningar och senare tävlingsresultat. För att resultatet ska kunna användas för att förbättra avelsframsteget är det viktigt att många hästar testas utifrån avelsmålet med en god säkerhet. (Viklund et al., 2002)

Deltagarantalet vid treårstesterna har dock sedan 2009 visat på en negativ trend med färre antal visade hästar av årgången. År 2013 kom de en rad nya regelförändringar för att visa häst på treårstest. En negativ inställning till de nya reglerna skulle kunna leda till ett ännu

lägre deltagarantal och därmed en osäkrare avkommebedömning i framtiden. En positiv inställning skulle däremot kunna vara en bidragande orsak till ett högre deltagarantal och därmed en säkrare avkommebedömning samt snabbare avelsframsteg.

Hur de som visade häst på treårstest år 2013 upplevde de nya regelförändringarna är ännu inte utrett. Deras synpunkter är viktiga för att i framtiden få ett större intresse för att visa häst på treårstest vilket främjar den svenska ridportaveln.

Syfte

För att få en så säker avkommebedömning som möjligt är det önskvärt med ett högt deltagarantal. Syftet med denna studie är att undersöka vad de som visade häst på treårstest år 2013 anser om de nya reglerna och deras inställning att visa sin unghäst på unghästbedömning.

Frågeställningar

Har respondenterna en positiv eller negativ syn på de nya reglerna?

Har de nya reglerna givit ett ökat intresse för att visa häst på treårstest?

Påverkar hästens avelsinriktning respondenternas syn på de nya reglerna?

TEORIAVSNITT

Avelsframsteg

De faktorer som påverkar avelsframsteget är säkerheten och intensiteten i urvalet, generationsintervallet samt den genetiska variationen. Säkerheten i urvalet innebär att rätt hästar ska sättas i avel, det leder då till en större andel önskvärda arvsanlag i populationen. (Malmfors, 1989) Intensiteten i urvalet innebär hur stor andel hästar som används i aveln, för att kunna välja ut det bästa avelsmaterialet krävs det att ett stort antal individer ur populationen testas (ASVH, 2006). Avelsarbetet går ut på att försöka förbättra hästmaterialet genom att öka antalet gynnsamma anlag i en population. En ökad frekvens av önskvärda gener förekommer då hos allt fler individer. (Malmfors, 1989) Att hästar som stämmer överens med avelsmålet sätts i avel i tidig ålder, ger ett kort generationsintervall och bidrar till ett snabbare avelsframsteg, då ett korrekt avelsarbete ska mynna ut i att nästa generation är bättre än föregående (ASVH, 2006). Om aveln i en generation får fram hästar med anlag för en bra exteriör så kommer dessa och deras avkommor, att sprida vidare anlagen vidare till kommande generationer. Den genetiska variationen är den ärftliga variation som finns mellan hästarna och den kan inte påverkas. Det är viktigt att komma ihåg vilka faktorer som ger möjligheterna till avelsframsteg. Det är egenskaperna man vill förbättra som man måste försäkra sig om att de visar en additiv genetiskt variation. (Malmfors, 1989)

I en studie gjord av Viklund (2010) kan man följa utvecklingen i svensk varmblodsavel över flera generationer, genom att analysera trenden av avelsvärden. Den genetiska framstegstakten ökade markant från mitten av 1980-talet, detta menade Viklund (2010) berodde på främst fyra orsaker: 1) I slutet på 1970-talet förnyades bruksprovet, vilket gav starkare selektion av hingstar och där mycket skickliga domare bedömde hingstarna, 2) En del hingstar importerades, framförallt i hoppning, och dessa testades oftast i svenskt bruksprov innan de sattes i avel, 3) År 1973 infördes kvalitetsbedömning, det gavs

möjligheten till att unga hästar kunde bedömas för deras prestationsegenskaper och 4) Baserad på resultat från kvalitetsbedömning som främst användes för avkommebedömning av hingstar, infördes BLUP-avelsvärdering.

Hög kvalitet i gjorda insatser har resulterat i mycket goda arvbarheter av bedömda egenskaper. När den genetiska trenden delas upp på hingstar och avelsston visade det tydligt att avelsstona inte varit bättre än ston som inte använts i avel. Det betyder att i huvudsak är det hingsturvalet som givit avelsframsteget. Viklund (2010) menar också att om urvalskriterierna skulle höjas bland uppfödarna för avelsston, att bara välja de ston med bäst resultat och med de högsta avelsvärdena skulle det ses ett större framsteg i hela populationen.

Treårstest

År 1999 infördes treårstestet för att tidigt kunna se hästens talang för sporten. Det är även en effektiv marknadsföring av svenska varmblodiga unghästar och utgör underlag för uttagning till championat och riksfinaler. Treårstestet möjliggör en tidig bedömning av hingstarnas förärvning och för att kunna rekommendera de bästa stona till att sättas tidigt i avel, vilket förkortar generationsintervallet. Det är även ett av delmålen med treårstestet att främja att den unga hästens utbildning påbörjas tidigt. (ASVH, 2013b)

Berättigade att delta är alla treåriga hästar som är registrerade i ASVH. Testet består av följande delmoment (ASVH, 2013b):

- ID-kontroll och mätning av mankhöjd,
- Exteriör,
- Gångarter i frihet och vid hand,
- Löshoppning,
- Ridprov (ej krav).

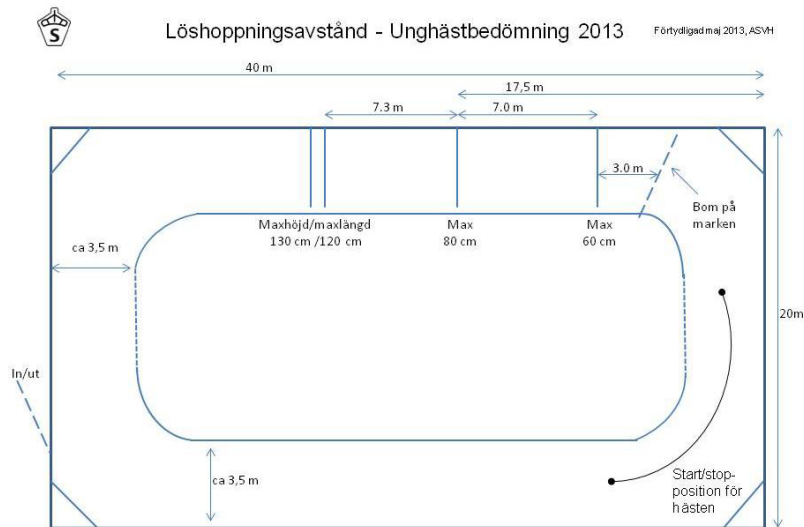
Hästägare till en treårig häst informeras och uppmanas av ASVH att visa sin häst på treårstest genom ett utsänt vykort, innehållande en länk till hemsidan. Där finns information om datum för bedömningar, propositioner samt bedömningsreglemente. Anmälningavgiften till treårstestet ligger runt 1000 kr. (A. Cederström, pers. medd., 2013)

År 2013 visades 991 treåringar på treårstest på 25 olika bedömningsplatser i landet. Det motsvarar 38 % av det totala antalet treåringar i årgången. (ASVH, 2013c) År 2012 visades 1155 hästar motsvarande 44 % av det totala antalet i årgången. Det är på samma nivå som åren 2009-2011. Åren 2007 och 2008 låg deltagarantalet på 49 % testade hästar av den totala årgången. (ASVH, 2012a) Totalt har ca 15 400 hästar bedömts på treårstest till och med år 2013 (Å. Viklund, pers. medd., 2013).

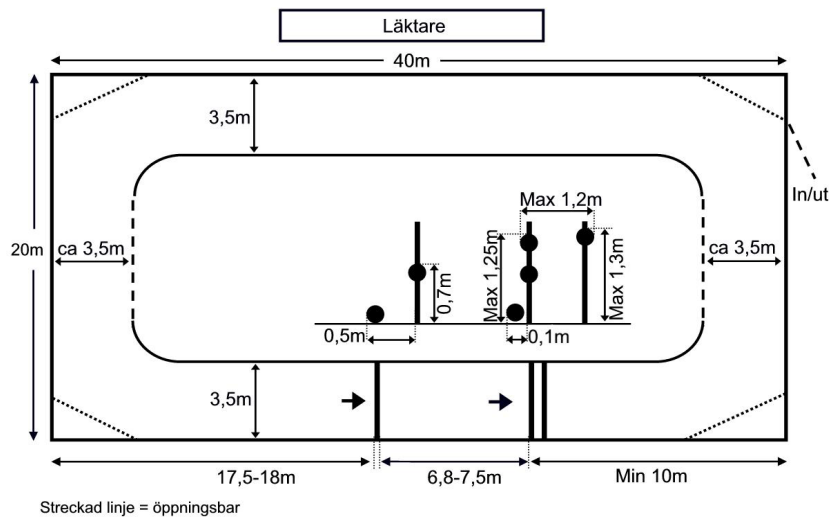
Löshoppningsmomentet

Från och med år 2013 infördes trehindarsystem bestående av ett huvudhinder och två hjälphinder, se figur 1. Detta i syfte att få ett mer internationellt system och för att underlätta för hästarna. (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013) För godkänt betyg (5) ska hästen på ett av domaren godkänt sätt övervinna huvudhindret av en höjd på lägst 1 m (ASVH, 2013b).

Till och med år 2012 bedömdes hoppningen med ett hjälphinder och ett huvudhinder, se figur 2. Huvudhindret skulle vara av oxertyp, och för godkänt betyg (5) skulle hästen övervinna huvudhindret på ett av domaren godkänt sätt på en höjd av lägst 1,10 m. (ASVH, 2012b)

Figur 1. Löshoppningsskiss för treårstest år 2013. I hörnet placeras en markbom, 3 m därefter första hjälphindret på en höjd av 60 cm. Det andra hjälphindret placeras 7 m efter första hjälphindret på en höjd utav max 80 cm. Huvudhindret placeras 7, 30 m efter andra hjälphindret, när bedömningen startar ska hindret vara en oxer. I undantagsfall beroende på underlag och hästens storlek kan domaren ändra avståndet till huvudhindret +/- 20 cm. (ASVH, 2013b)

Figur 2. Löshoppningsskiss treårstest år 2012. Hjälphindret skulle vara av en höjd på ca 70 cm placerat 7 m ifrån huvudhindret. Avståndet justerades efter hästens förutsättningar inom 6,8 – 7,5 meters avstånd. (ASVH, 2012b)

Ridprov

Ridprovet är ett frivilligt delmoment i treårstestet där hästen under ryttare bedöms riden i alla gångarter. För att kunna erhålla diplom och/eller kvala till riksutställning och avelschampionat är dock ett godkänt ridprov obligatoriskt. Ett godkänt ridprov är också ett krav för att ston som erhållit diplom vid treårstestet ska kunna ingå i selektionspaketet, samt för ston som ska avelsvärderas. Avelsvärdring grundas på härstammningskontroll, individprövning samt eventuell avkommeprövning. De ston som genomfört treårstest, kvalitetsbedömning eller annan exteriörbedömning arrangerad av ASVH kan avelsvärderas och kvalitetsgraderats om de genomfört godkänt ridprov, och har då möjlighet att uppnå olika prestationsklasser. (ASVH, 2013b)

Uppsittning ska ske inne på banan under domarens överseende, medhjälpare är tillåtet. Därefter rids hästen i alla gångarter cirka två varv i båda riktningarna i grupper om en till fyra hästar åt gången. Hästarna poängbedöms på en skala mellan 1-10 från och med år 2013 på två punkter (ASVH, 2013b):

- Framåtbjudning, harmoni och samarbetsvilja.
- Naturlig lösghjordhet, balans och bärighet under ryttare.

Syftet med poängbedömningen är att ge hästägaren en tydligare bild av hur hästen ligger till i sin utbildning. Efter bedömningen ger domaren råd om fortsatt utbildning och dess allmänna intryck utav hästen både skriftligt och muntligt. I dagsläget offentliggörs inte poängen utan hästen ges godkänt eller icke godkänt.

Poängbedömning

Hästarna poängbedöms på en skala 1-10 för åtta egenskaper samt två bedömningsgrupper på ridprovet. Ett står för mycket dåligt/ej visningsbart och 10 för utmärkt. Från och med år 2013 kan domarna ge halvpoäng. (ASVH, 2013d) Egenskaperna som bedöms är: typ, huvud, hals & bål (HHB), extremiteter och rörelsernas korrekthet (EXT), skritt, trav, galopp, löshoppning teknik & förmåga (LHT) och löshoppning temperament & allmänt intryck (LHA). Alla hästar poängbedöms för de åtta olika egenskaperna, men endast sex egenskaper ingår i klassindelningen utav hästarna hopp- resp. dressyrtalang:

Hoppotalang: Typ + HHB + exteriör + galopp + LHT + LHA (Max 60 poäng).

Dressyrtalang: Typ + HHB + EXT + Skritt + Trav + Galopp (Max 60 poäng). (ASVH, 2013b)

Diplom tilldelas de individer som erhåller lägst 47 poäng totalt med ingen delpoäng under sju i aktuell gren. För utmärkelsen hoppdiplom får dessutom inget av hoppbetygen vara lägre än åtta, för utmärkelsen dressyrdiplom ska minst två gångartsbetyg vara som lägst åtta poäng. Godkänt ridprov är ett krav för att erhålla diplom. (ASVH, 2013b)

Klass I tilldelas hästar som erhåller lägst 45 poäng totalt som hopp- eller dressyrtalang. Hästar som erhåller lägre poäng klass indelas inte. (ASVH, 2013b)

Linjär beskrivning

Från och med 2013 års treårstest kompletteras den värderande poängbedömningen med en linjär beskrivning av hästen. Denna beskrivning publiceras inte tillsvidare utan är enbart till för hästägarna. (ASVH, 2013b) Linjär beskrivning används redan av avelsorganisationer som KWPN i Nederländerna (Ducro et al., 2007) och BWP i Belgien

(Rustin et al., 2009). En linjär beskrivning beskriver hästen utifrån två biologiska ytterligheter (Mawdsley et al., 1996). För varje egenskap, till exempel typ, beskrivs hästen på en nio gradig bokstavsskala från A till I, där A är ytterligheten ädel och I ytterligheten grov. Totalt beskrivs 45 egenskaper hos hästen i treårstestet för svenska varmblod. Syftet med linjär beskrivning är att det ska ge en mer detaljerad och standardiserad information om hästen till nytta för både hästägare och ASVH. (ASVH, 2013b) Även Koenen et al., (1995) och Mawdsley et al., (1996) såg det som en fördel med den linjära beskrivningen att uppfödare ges en mer detaljerad information av hästen vilket kan underlätta vid val av avelsdjur. Förhoppningen är att denna beskrivning ska kunna användas för att skapa ett mer detaljerat avelsindex och lättare kunna följa rasens utveckling för varje egenskap. (ASVH, 2013b) I en studie av Rustin et al., (2009) kunde en högre arvbarhet för egenskaperna påvisas när BWP gick över till en linjär beskrivning ifrån den traditionella poängbedömningen. Arvbarheterna uppskattades till mellan 0,15–0,55 med ett medelvärde på 0,32 för 33 olika egenskaper.

Jämfört med den värderande poängbedömningen ska den linjära beskrivningen inte påverkas lika mycket genom domarnas egna värderingar, då det är just en beskrivning av hästens egenskaper mer än en bedömning (Rustin et al., 2009). Tidigare studier på KWPN (Koenen et al., 1995) och BWP (Rustin et al., 2009) baserad på linjär beskrivning har dock kunnat påvisa stora skillnader mellan olika domares sätt att värdera de olika egenskaperna. Båda författarna nämner att trolig orsak till resultatet var att den linjära beskrivningen var relativt nyligen införd inom förbunden vid studiernas tidpunkt, och därmed att domarna ännu inte hunnit lära sig det nya systemet tillräckligt. Mer utbildning av domarna rekommenderades av Koenen et al. (1995) för en mer enhetlig bedömning, vilket bidrar till ett säkrare urval.

Oldenburg hästavelsförening införde linjär beskrivning vid sina avels-event år 2012. I en utvärdering gjord av Stock et al. (2013) poängteras att den linjära beskrivningen är mycket mer specifik än det traditionella värderande systemet, och att det innebär möjligheter till mer riktade förbättringar för mål karakteriserade för den varmblodiga hästen.

Domarenkät

Efter införandet av de nya reglerna för treårstestet år 2013 och genomförda tester, skickade ASVH ut en enkät till alla domarna om hur de upplevde förändringarna. En sammanställning av domarnas svar gavs genom pers. medd., E. Thoren-Hellsten, 2013. Enkäten tog bland annat upp hur domarna upplevde införandet av halvpoängen, hur det linjära protokollet har fungerat, trehindssystemet, hur poängbedömningen har fungerat i samband med ridprovet och om domarna hade ytterligare några funderingar. Svarsfrekvensen ifrån det totala antalet domare var för exteriördomarna 37 %, hoppdomare 26 % och gångartsdomare 67 %.

Linjär beskrivning

Domarna tyckte att det positiva med den linjära beskrivningen var att den ger en tydligare detaljerad beskrivning av hästarna och en mer likartad beskrivning samt att den blir mer överskådlig. Några domare angav att de tyckte det var svårt att ge kritik, men att det kan vara en träningssak. Som negativt upplevde de att det tog lång tid att bedöma hästarna. Det upplevdes lätt att fastna i detaljer i beskrivningen och glömma helheten. En del

egenskaper på protokollet har en mer värderande skala istället för en beskrivande, en önskan från domarna är att protokollet justeras något:

- Temperament: Spänd – avspänd
- Välutvecklad/outvecklad
- Mankens beskrivning otillräcklig
- Halsansättningen brett/lågt ansatt saknas
- Ländryggen framför allt muskulatur
- Gångarter, men många av domarna tycker olika
- Hoppning: Spänst
- Hoppning: Framåtbjudning

Trehinderssystemet

Domarna ansåg att det nya systemet var mer hästvänligt och upplevdes tryggare för hästarna, men negativt var att det blev mer arbete med bommarna. Det ifrågasattes om det är nödvändigt att leda hästarna över bommarna innan bedömningens början i syfte att spara tid. Vikten av erfarna funktionärer togs upp, då bedömningarna gärna drog ut på tiden med oerfarna funktionärer.

Avståndet till oxern upplevdes för kort för stora/storgalopperade hästar. Domarna ville hellre se en halvbom än planka som inledande markbom då det upplevts problem med denna.

Halvpoäng

Domarna upplevde användandet av halvpoängen som ganska enkelt att använda och att det gav mer precision i bedömningen samt en mer varierad resultatlista. Domarna upplevde dock svårare att räkna slutpoängen samt att hästägarna upplevde sig hamna 0,5 poäng lägre istället för tvärtom, särskilt om det är 0,5 poäng från diplom. Domarna ansåg det vara lättare att göra fel med halvpoängen och att det fanns en risk för att slutpoängen blev högre än tänkt.

Poängbedömt ridprov

Inför denna förändring var det delade åsikter bland domarna. Mer utbildning och kalibrering önskades för ridprovsdomarna, då det upplevdes otydligt vad de vill se från en treårig häst. Domarna upplevde också en stor variation i bedömningen bland ridprovsdomarna. Det poängteras starkt att det inte får bli högre krav på ridproven om man ska få många att visa. Poängbedömningen på ridprovet ansågs ännu inte moget för att bli officiellt enligt de tillfrågade domarna. De upplevde att få kände till införandet av poängbedömningen i förväg år 2013, och att det kan bli en risk att poängbedömningen avskräcker folk ifrån att visa.

Det som upplevdes positivt bland domarna om denna förändring var att det är en bra värdemätare på hästens framtida användning, att det blir en bra grund vid försäljning och tydligt för hästägaren vart hästen står i utbildningen.

Förändringar år 2014

Inför år 2014 års treårstest har ytterligare några ändringar skett i bedömningsreglementet utifrån 2013 års erfarenheter. Det har gjorts en begränsning till maximalt 35 bedömda hästar per dag (ASVH, 2014) jämfört med tidigare års 38 (ASVH, 2013b). Dessutom ska arrangören lägga in pauser regelbundet som ska kunna användas för att hämta in eventuella förseningar. Löshoppningsmomentets markbom ska från och med år 2014 vara en kluven bom av säkerhetsskäl och hästarna leds inte över bommarna inledningsvis, avstånden är oförändrade. (ASVH, 2014) Under ridprovet kommer hästarna ridas i grupper om en till två hästar (ASVH, 2014) jämfört med tidigare en till fyra hästar (ASVH, 2013b).

MATERIAL OCH METOD

Denna studie är utförd som en enkätstudie. Från ASVH erhöles mailadresser till 858 personer som anmält minst en häst till treårstest år 2013. Därefter utformades ett mail med studiens syfte och information om undersökningen. I mailet fanns det en länk till enkäten. På www.netigate.se registrerades enkäten för att kunna utnyttja sidans tjänster. Utifrån studiens frågeställning skapades enkäten i netigate, se bilaga 1. Enkäten innehöll sex frågor om hästägarens bakgrund till exempel åldersgrupp, erfarenhet om treårstest och hästens inriktning. Därefter följde 21 frågor angående de nyinförda ändringarna i 2013 års treårstest. På fem av dessa frågor hade respondenterna möjlighet att lämna ett fritextsvar angående sin åsikt i den aktuella frågan.

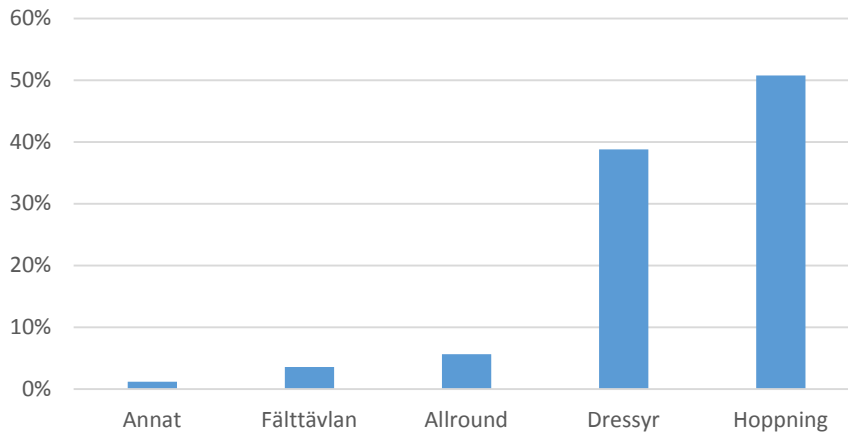
Efter att hästägarna fått mailet fanns enkäten tillgänglig i två veckor, en påminnelse skickades ut efter en vecka. Resultatet av enkäten sammanställdes därefter statistiskt i Excel där signifikants-nivån sattes till $p < 0,05$. Enkätsvaren summerades i pivottabeller och för att hitta signifikanta skillnader mellan grupperna förstagångsvisare/visare med erfarenhet; respondenter som ansåg sig ha fått tillräckligt med information/ inte fått tillräckligt med information och mellan åldersgrupper användes chi²-test. En jämförelse mellan de respondenter som angav att deras häst var avlad mot hopp eller dressyr analyserades i statistikprogrammet SAS genom TTest angående ridprovet. För övriga grupper kunde inga signifikanta skillnader påvisas, i resultatet redovisas endast de resultat som har signifikanta skillnader.

RESULTAT

Enkäten besvarades av totalt 338 personer vilket gav en svarsfrekvens på 39 %. Av de svarande respondenterna var 90 % kvinnor och 10 % män. Bland kvinnorna var 91 % övergripande positiva angående de nya reglerna, motsvarande siffra för männen var 93 %. Majoriteten (54 %) av respondenterna tillhörde ålderskategorin mellan 30-50 år. Av de som besvarade enkäten kom 97 % till start med sin treåring, där Strömsholm var den vanligaste visningsplatsen med 13 %. För 31 % av respondenterna var det första gången de visade på treårstest, 97 % av dessa angav att de var övergripande positivt inställda till de nya reglerna. Andelen som visat häst vid ett eller flera tillfällen tidigare år var 69 %, av dessa var 90 % övergripande positivt inställda till de nya reglerna.

Flest respondenter angav att deras häst/hästar var avlade mot hoppning, därefter dressyr, se figur 3. Av de respondenter som angav att deras häst/hästar var avlad mot hoppning

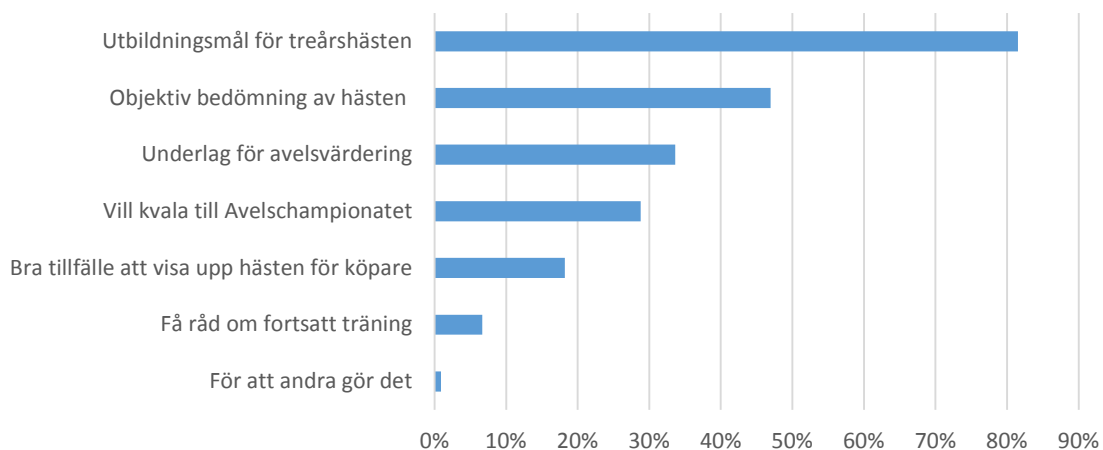
var 93 % övergripande positiva till de nya reglerna, för dressyr var motsvarande siffra 91 %.

Figur 3. Respondenternas avelsinriktning för visade häst/hästar på treårstest 2013.

Den övergripande synen angående de nya reglerna som infördes år 2013 ansågs av 84 % vara mycket positivt eller positivt. Dock såg 7 % negativt eller mycket negativt på de nya reglerna, medan 9 % inte hade någon åsikt. En signifikant skillnad ($p < 0,05$) kunde ses mellan åldersgrupperna, där respondenter i åldern 30-50 år var något mer negativt inställda än övriga åldersgrupper. Överlag upplevde respondenterna att de hade fått tillräckligt med information om de nya reglerna som infördes år 2013, medan 10 % upplevde inte att de fått tillräckligt med information. De som ansåg sig ha fått tillräckligt med information ansåg sig i större grad ha en övergripande positiv syn av treårstestet än de som inte ansåg sig ha fått tillräckligt med information ($p < 0,01$).

Motiv till att visa häst på treårstest ansågs framför allt vara ett utbildningsmål för den treåriga hästen. Att få en objektiv bedömning av hästen samt få underlag för avelsvärdering värderades också högt, se figur 4.

Figur 4. Respondenternas motiv till visandet av häst på treårstest, flest respondenter angav att de visade sin träning som ett utbildningsmål. Respondenterna kunde välja fler än ett svarsalternativ i enkäten.

Trehindersystem under löshoppningsmomentet

Övergången till trehindersystemet från tidigare system ansåg 88 % av respondenterna vara bra eller mycket bra. Av dessa var 94 % även övergripande positiva till de nya reglerna. Förändringen upplevdes av 7 % som dålig eller mycket dålig, 45 % av dessa hade även en negativ övergripande syn till de nya reglerna, medan 55 % var positiva till de nya reglerna. Positiva kommentarer kring det nya systemet var bland annat att det var internationellt och att det underlättade för hästarna att prestera. Negativt upplevdes att inte ha möjlighet att kunna ändra avståndet mellan hindren, och vissa respondenter var tveksamma till markbommens nytta och användandet av denna. Trehindersystemet ansågs av 70 % förbättra möjligheten för deras häst/hästar att visa sin förmåga än tidigare system, 8 % upplevde dock att det nya systemet försämrade dess hästs möjligheter.

Linjär beskrivning

Den linjära beskrivningen ansågs av 71 % vara ett positivt eller mycket positivt komplement till den ordinarie poängbedömningen. Av dessa var 97 % även övergripande positiva till de nya reglerna. Åtta procent ansåg det negativt eller mycket negativt, 55 % av dessa hade även en negativ övergripande syn till de nya reglerna. Drygt en femtedel av respondenterna, 21 % hade ingen åsikt i frågan. En signifikant skillnad ($p < 0,01$) kunde ses mellan förstagångsvisare och respondenter med tidigare erfarenhet, där förstagångsvisare var mer positiva. Respondenter som inte ansåg sig ha fått tillräckligt med information hade en mer negativ inställning till den linjära beskrivningen än respondenter som ansågs ha fått tillräckligt med information, ($p < 0,05$). Majoriteten av respondenterna (63 %) är positiva till att den linjära beskrivningen ska publiceras offentligt, resterande 37 % är negativt inställda. Även här kunde en signifikant skillnad ses ($p < 0,05$) där förstagångsvisare var mer positiva.

Fyrtio procent ansåg att den linjära beskrivningen gav dem värdefull information, medan 34 % inte ansåg detta. Resterande 27 % hade ingen åsikt i frågan. I fritextsvaren kunde det ses en tendens till en negativ inställning till domarkåren angående dess kompetens och bemötande ifrån de respondenter som inte ansåg att den linjära beskrivningen gav dem värdefull information.

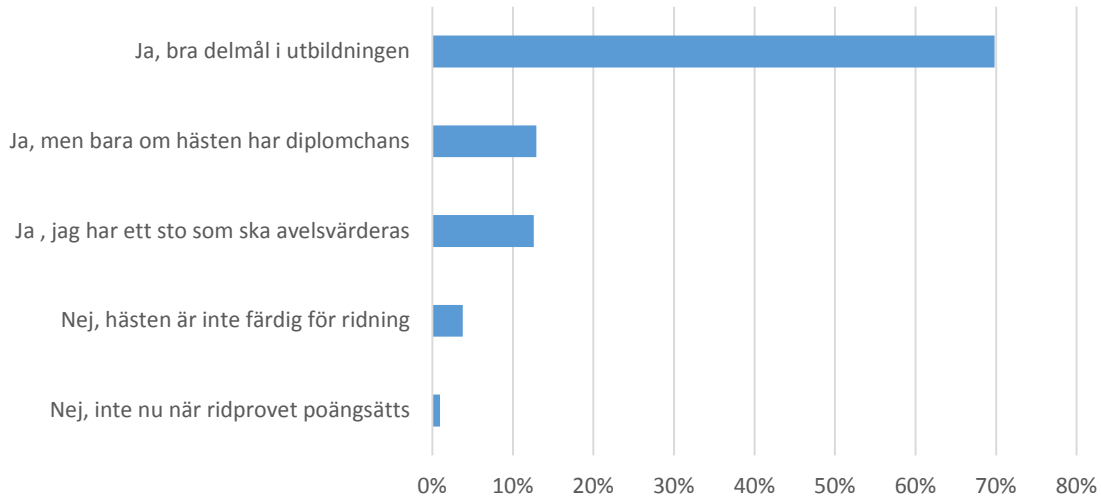
Halvpoäng

Mycket positiva eller positivt inställda till att domarna nu får möjlighet att ge halva poäng var 84 % av respondenterna, av dessa var 96 % även övergripande positiva till de nya reglerna. Negativa eller mycket negativt inställda var 9 %, resterande 7 % ansåg sig inte ha någon åsikt i frågan. Av de 9 % som angav att de var negativt inställda till införandet av halvpoängen hade 45 % även en negativ övergripande syn till de nya reglerna, medan 55 % hade en övergripande positiv syn. En generell negativ åsikt bland respondenterna var att halvpoängen inte utvidgade skalan samt att domarna hellre satte ett halvpoäng lägre vid osäkerhet.

Poängbedömt ridprov

Respondenterna var överlag positivt inställda till att även ridprovet poängbedöms (70 %), av dessa var 94 % även övergripande positiva till de nya reglerna. Nitton procent ansåg dock att det var negativt eller mycket negativt, 82 % av dessa hade dock en positiv

övergripande syn till de nya reglerna. Respondenter som inte ansåg sig ha fått tillräcklig information hade en mer negativ inställning ($p < 0,05$) till poängbedömning av ridprovet än övriga respondenter. En signifikant skillnad kunde ses mellan respondenter som hade en häst avlad mot dressyr eller hoppning, då dressyr var mer positivt inställda ($p < 0,05$). Orsaken till att genomföra ridprov på treårstest ansågs framför allt vara att det var ett bra delmål i utbildningen av den treåriga hästen, figur 5.

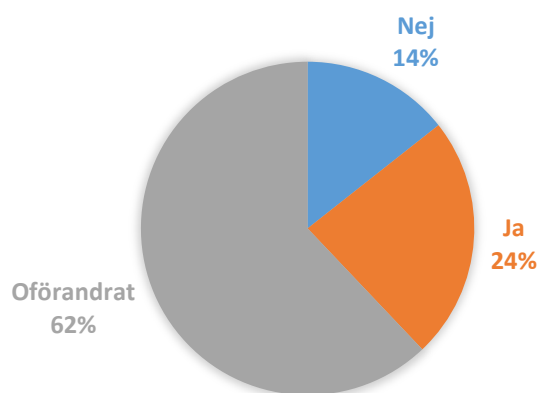

Figur 5. Respondenternas motiv till genomfört/ej genomfört ridprov vid treårstest år 2013.

Poängbedömningen av ridprovet ansågs vara värdefullt för 45 % av respondenterna, av dessa var 95 % även övergripande positiva till de nya reglerna. För 40 % av respondenterna ansågs poängbedömningen av ridprovet inte vara värdefull, 89 % av dessa hade dock en positiv övergripande syn till de nya reglerna. Respondenter med häst avlad mot dressyr ansåg i större grad att poängbedömningen var värdefull för dem än respondenter med häst avlad mot hoppning ($p < 0,05$). En signifikant skillnad ($p < 0,05$) kunde ses mellan förstagångsvisare och respondenter med tidigare erfarenhet, där förstagångsvisare i större utsträckning ansåg att poängbedömningen var av värde för dem. Förstagångsvisare var dessutom mer positivt inställda till att poängbedömningen offentliggörs än visare med tidigare erfarenhet, ($p < 0,01$). Av det totala antalet respondenter ansåg 46 % att det ska införas permanent och offentliggöras, 45 % ansåg inte detta. Ett flertal respondenter ser en risk med att poängbedömning på ridprovet ska bidra till överträning av den unga hästen, och ansåg att tidigare system med godkänt eller ej godkänt räcker.

Allmänna frågor

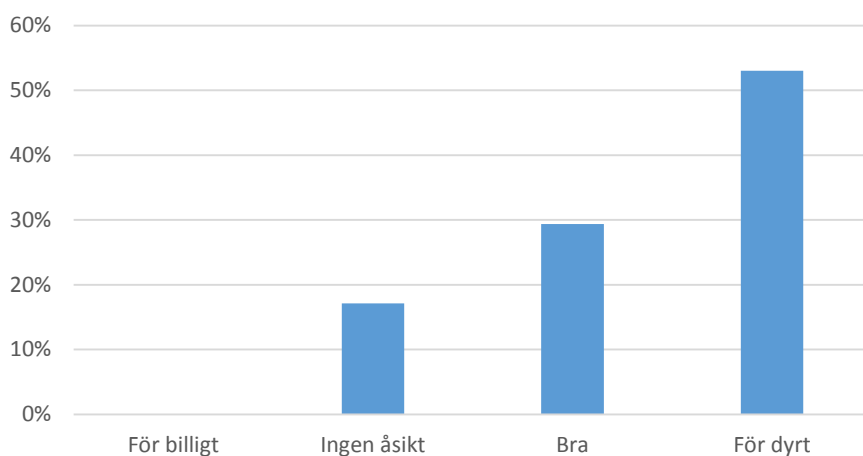
De nya reglerna har generellt sett inte medgett till att respondenterna är mer positivt inställda till att visa häst på treårstest, nästan 2/3 anger att intresset är oförändrat, figur 6. Ett flertal respondenter skulle önska att temperament och psyke ingår som en bedömningsgrupp.

Figur 6. Svarefrekvens på frågan ”är ni mer positivt inställda till att visa häst på treårstest efter att de nya reglerna har införts?”.

Mycket positivt eller positivt bemötta på bedömningsplatsen ansågs sig 84 % av respondenterna vara, av dessa var 93 % även övergripande positiva till de nya reglerna. De respondenter som upplevde sig mycket negativt eller negativt bemötta var 8 %, av dessa hade 89 % en positiv övergripande syn till de nya reglerna. Respondenter som inte ansågs ha fått tillräckligt med information om det nya treårstestet upplevde sig i större grad ($p < 0,001$) mycket negativt eller negativt bemötta på bedömningsplatsen.

Ungefär hälften av respondenterna ansåg att anmälningsavgiften var för dyr, figur 7.

Figur 7. Respondenternas åsikt angående anmälningsavgiften till treårstestet 2013.

Nio procent av respondenterna angav att de känner till personer som inte kommit till start i treårstestet år 2013 på grund av de nya reglerna. Ingen av respondenterna angav orsak till detta.

Antalet respondenter som planerar att delta vid kvalitetsbedömning år 2014 var 54 %, av dessa var 93 % även övergripande positiva till de nya reglerna. Respondenter som inte planerar att delta var 44 %, av dessa var dock 90 % övergripande positiva till treårstestens nya regler. De respondenter som planerar att delta lyfter fram kvalitetsbedömningen som ett bra utbildningsmål, medan de som inte planerar delta framför allt hellre satsar på fyraårsschampionat eller inte har kvar hästen i sin ägo.

DISKUSSION

Svarsfrekvensen på enkäten var 39 % vilket motsvarade 338 personer. En högre svarsfrekvens hade gett ett mer representativt resultat över vad respondenterna tycker om de nya reglerna, men för denna studie var antalet respondenter ändå acceptabelt.

Resultatet av denna studie visar att respondenternas övergripande syn på de nya reglerna för treårstest som infördes år 2013 var positivt. Även domarna upplevde de nya reglerna som en positiv förändring, men de upplevde att det behövs tydligare riktlinjer hur de ska bedöma i de nya reglerna, framförallt vid ridprovet och att ge kritik i den linjära beskrivningen (pers. medd., E. Thoren-Hellsten, 2013). Rustin et al., 2009 samt Koenen et al., 1995 nämner i sina studier om linjär beskrivning att en trolig orsak till att domarna i dessa studier dömde olika kan bero på att beskrivningen då var nyligen införd. En enhetlig domarkår ger en säkrare avkommebedömning vilket skulle kunna bidra till ett ökat intresse för att visa häst på treårstest. Den positiva feedbacken till de nya reglerna skulle kunna leda till ett högre tryck på anmälningar till treårstestet efter att de nya reglerna har införts. Samtidigt som att respondenterna var positiva till de nya reglerna angav dock bara 24 % av respondenterna att de var mer positiva till att visa häst på treårstest nu när de nya reglerna har införts. Frågan i enkäten var dock till viss del missvisande, då svarsalternativet ”nej” lika väl kan innebära att intresset är oförändrat. Ett bättre alternativ skulle ha varit ”mindre positiv” till att visa häst för att få ett mer läsbart resultat. Resultatet att intresset för att visa häst enligt enkäten inte ökat kan dels bero på den missvisande frågan, samt dels att dessa regelförändringar behöver förankras mer bland dem visade. Om deltagarantalet faktiskt kommer öka eller fortsätta minska kan först utvärderas om några år genom ny statistik.

Förstagångsvisare ansåg i större utsträckning att den linjära beskrivningen var ett positivt eller mycket positivt komplement till den värderande bedömningen, samtidigt som de var mer positivt inställda till att resultatet skulle publiceras offentligt. Detta skulle kunna bero på att förstagångsvisare jämfört med visare med mer erfarenhet inte har några tidigare erfarenheter att jämföra med och går enbart på ett första intryck. Det kan tänkas att respondenter som hade positiva erfarenheter av det gamla systemet med en bra bedömning av sin häst var mer misstänksamma mot det nya systemet om de hade fått sämre resultat år 2013. Respondenter som visade häst för första gången ansåg också i större utsträckning att poängbedömningen av ridprovet var av värde för dem, samt var även där mer positivt inställda till att poängen publiceras offentligt. Visare med tidigare erfarenhet hade en mer negativ inställning till att ridprovet poängbedöms. Det kan tänkas att visare med tidigare erfarenhet tycker att det var enklare förr när hästen enbart gavs godkänt eller ej godkänt. Nu när hästarna tilldelas poäng i de olika bedömningsgrupperna, kan det tänkas att det mer blir utbildningen av hästen som bedöms istället för enbart hästen. Domarna poängterade i sin enkät att det inte får bli högre krav på ridproven då det skulle kunna avskräcka folk från att visa sin häst riden (pers. medd., E. Thoren-Hellsten, 2013).

Ett intressant resultat är att de respondenter som inte ansåg sig ha fått tillräckligt med information också var mer negativt inställda till införandet av den linjära beskrivningen och poängbedömningen av ridprovet. Det kan antas att respondenter som är missnöjda med beskrivningen av sin häst också anser att den linjära beskrivningen är svår att förstå. Rustin et al (2007) och Koenen et al (1995) studier visar också på att domarna värderade de olika egenskaperna olika, vilket tros bero på att studierna genomfördes då systemet var

relativt nytt inom de studerande förbunden. Det kan antas att det även tar tid för domarna att lära sig ett nytt system och hur de ska använda det. Utbildning av domarna för att få en enhetlig värdering av hästarna är av största vikt. Domarna själva upplevde det som lätt att fastna i detaljer i beskrivningen och glömma helheten av hästen, och att det därmed också var svårare att ge kritik. (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013) De respondenter som ansåg sig fått tillräckligt med information hade en signifikant ($p < 0,01$) mer positiv övergripande syn på treårstestet än de som inte ansåg sig ha fått tillräckligt med information. Den information som har gått ut till alla hästägare bör anses vara tillräcklig, dock kan den negativa inställningen till den linjära beskrivningen och poängbedömningen av ridprovet bero på att det tar tid att ta till sig nya system.

Majoriteten av respondenterna var dock positiva till införandet av den linjära beskrivningen som mer är en beskrivning av hästens egenskaper än en bedömning. Resultat bör då inte påverkas lika mycket genom domarens egna värderingar vilket kan ses som positivt av respondenterna. När BWP gick över till linjär beskrivning kunde en högre arvbarhet för egenskaperna påvisas än ifrån den traditionella bedömningen (Rustin et al, 2009). Förhoppningen från ASVH genom införandet av den linjära beskrivningen är att ge en mer standardiserad och detaljerad information av hästen. Detta är även positivt för hästägarna som ges mer information om sin häst som kan underlätta vid val av avelsdjur (Koenen et al, 1995; Mawdsley et al., 1996). Dock var det bara 39 % av respondenterna som ansåg informationen värdefull, vilket åter kan kopplas till att beskrivningen ännu är ett sådant nytt system att alla hästägare kanske inte förstår dess värde. Båda respondenterna och domarna ville att temperament på något vis ska bedömas, men respondenterna ger inget förslag på hur vilket beror på att det inte fanns någon direkt fråga i enkäten angående detta. Enligt Pilskog (2013) bör temperament inom en snar framtid kunna beskrivas vid treårstest, dock måste det fastställas vilka egenskaper som är önskvärda. Domarna vill att protokollet för den linjära beskrivningen ska kompletteras med en beskrivning av temperamentet gällande spänd-avspänd vilket är ett steg mot att få in temperament i bedömningen. I avelsmålet står det att den svenska varmblodiga hästen ska ha ett prestationsinriktat temperament, frågan är vilka egenskaper detta innebär? Genom att införa temperamentbeskrivning i treårstestet skulle ytterligare avelsframsteg kunna göras mot avelsmålet.

Övergången till det nya trehindarsystemet under löshoppningsmomentet ansågs positivt av 88 % av respondenterna, samt att 70 % ansåg att systemet förbättrade möjligheten för hästarna att visa sin förmåga. Det som ansågs vara negativt med det nya systemet var att det inte gavs möjlighet att ändra avstånden och att markbommens användbarhet ifrågasattes. Till år 2014 kommer avstånden vara oförändrade, men markbommen kommer i framtiden bestå av en kluven bom (ASVH, 2014). Detta är troligtvis ett resultat av att även domarna upplevde att den första markbommen ibland orsakade problem, och att en kluven bom troligtvis är säkrare än en plank (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013). Att den första markbommen orsakat en del problem kan bero på en del frågetecken kring hur det nya systemet ska användas. I Holland släpps hästarna vid bommen då den är avsedd som travbom (KWPN, 2014), medan vi i Sverige släpper hästarna tidigare vid av domarna anvisad plats, se figur 1. När hästarna kommer in i galopp kan det tänkas att avståndet till sista hindret blir trångt för storgalopperande hästar, vilket både respondenterna och domarna upplevt (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013). Att lära sig och bruka ett nytt system kan ta tid innan både hästägare och domare lär sig hur systemet ska utnyttjas bäst utifrån varje individ. Att observera är att domarna har möjlighet att

ändra avståndet till huvudhindret +/- 20 cm om de anser att det behövs. Överlag ansåg respondenterna dock att det nya systemet ökade deras hästars möjlighet att visa sin bästa förmåga, och att hästarna blev hjälpta med avståndsbedömningen. Det både domarna och respondenterna tar upp är att funktionärer i löshoppningsmomentet behöver mer utbildning, dels för att spara in mer tid och för att hästarna ska visas på bästa sätt.

Från och med år 2013 ges domarna möjlighet att ge halvpoäng i sin bedömning vilket 84 % av respondenterna ansåg som positivt, medan 9 % såg negativt på nya regeln. De som var negativt inställda ansåg att halvpoängen inte utvidgade skalan och att domarna hellre använde sig av ett lägre betyg, t.ex. 7,5 istället för 8. Om inte hela skalan utnyttjas vid en bedömning blir den fenotypiska variationen lägre, vilket i sin tur också kan minska den genetiska variationen och därmed blir också arvbarheten lägre. Halvpoängen är dock enligt domarenkäten tänkt att användas för att höja istället för att sänka och ge en mer preciserad och varierad resultatlista. Till skillnad mot respondenterna upplevde domarna istället att halvpoängen kunde bidra till att slutpoängen blev högre än tänkt (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013). En bra fråga att ha med i enkäten hade varit om respondenterna ansåg att deras häst/ar fick en rättvis bedömning. Detta hade varit intressant att jämföra med respondenternas åsikter angående poängbedömningen och treårstestet i helhet.

Respondenterna var överlag positiva till att ridprovet från och med år 2013 poängbedöms. Det ansågs framför allt vara ett bra delmål i utbildningen av den treåriga hästen. Respondenterna är dock inte lika överens angående huruvida poängbedömningen ska införas permanent och offentliggöras, se figur 3. Domarna ansåg att det i dagsläget inte är moget att offentliggöra poängen för ridprovet, då de inte ansåg att bedömningen är tillräckligt enhetlig idag. En återkommande åsikt i fritextsvaren var en oro för att de tre åriga hästarna övertränas om poängbedömning offentliggörs. Det är möjligt att poängbedömning av ridprovet skulle kunna leda till detta i syfte att på testdagen erhålla så bra poäng som möjligt, istället för en långsiktig och hållbar utbildning. ASVH:s (2013b) syfte med införandet av poäng även på ridprovet är att ge uppfödaren/ägaren en check om hur dess häst ligger till i utbildningen. Det är då viktigt att domarna premierar god unghästutbildning, dock upplevde domarna att det är otydligt vad de vill se av en treårig häst (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013). Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är att för höga krav vid ridprovet kan avskräcka ifrån att visa häst i rädsla för att få låga poäng.

Mellan respondenterna som hade en häst avlad mot hoppning eller dressyr kunde en signifikant skillnad ($p < 0,05$) påvisas där dressyrhästägarna var mer positivt inställda till att ridprovet poängbedöms. Det kan antas att en poängbedömning av ridprovet är mer av intresse för dressyrinriktade då hoppinriktade har mer intresse för poängbedömning av löshoppningen. Fokus ligger troligen på de bedömningar som har störst betydelse för hästens framtida sportinriktning, där hopphästen först och främst tränas för ett bra löshoppningsbetyg. Det kan tänkas att dressyrinriktade lägger större vikt för ridbarheten i de olika gångarterna. Respondenter med en häst avlad mot dressyr ansåg också i större grad att poängbedömningen av ridprovet var mer värdefull för dem ($p < 0,05$). En dressyrhäst som erhåller höga poäng på ridprovet skulle därmed kunna tänkas bli mer lättsåld ute på hästmarknaden.

Resultatet av enkäten visade att de nya reglerna inte har ökat intresset för att visa häst på treårstest, då 62 % ansåg att intresset var oförändrat. Genom åren har deltagarantalet

minskat med 11 procentenheter från år 2008 till och med år 2013, vilket visar på en negativ trend. Respondenternas positiva gensvar på de nya förändringarna överlag skulle dock på sikt kunna innebära att intresset för att visa häst på treårstest ökar igen. Observera att enkäten endast nådde respondenter som visade häst på treårstest år 2013 och inte de som valde att avstå. Det kan tänkas att de som valt att visa hade visat oavsett de nya regelförändringarna. För vidare studier hade det varit intressant att fånga upp åsikter från dem som valde att avstå att visa häst på treårstest och orsak till detta.

Att enkäten endast nådde ut till hästägare som valt att visa sin treåring på treårstest kan ha gett enkäten en viss skev bild. Tillgång till e-postadresser angavs vid anmälan till treårstest för svenska varmblood via respondenterna. Detta gjorde att det var svårt att komma åt hästägare som inte valt att anmäla sin häst till treårstest. Det kan antas att de som valt att visa på treårstest också är mer generellt positiva till treårstestet i sin helhet. Samtidigt var studiens syfte att se om respondenterna ser positivt eller negativt på de nya reglerna, och det kan då ses som en fördel att respondenterna även har praktisk erfarenhet av det nya systemet. En liten del av respondenterna, 9 %, angav att de kände till personer som inte kommit till start i treårstestet på grund av de nya reglerna. De har dock inte angett orsak till detta, vilket hade varit intressant att veta.

Mer än hälften av respondenterna anser att anmälningsavgiften är allt för dyr. Det kan i hög grad påverka antalet visade hästar, men är troligtvis i relation för kostnaderna att arrangera ett treårstest. På bedömningsplatserna upplevde 8 % av respondenterna sig negativt bemötta. Det fanns ett samband ($p < 0,001$) mellan respondenter som upplevde sig ej fått tillräckligt information och upplevde sig negativt bemötta. Detta kan bero på att de som ansåg sig ej ha fått tillräckligt med information också kanske var missnöjda med bedömningen och då lättare upplevt sig negativt bemötta. En annan aspekt är också att ett flertal respondenter upplevt att bedömningarna haft ont om tidsmarginal och upplevt domare som stressade. Detta är något som också har upplevts av domarna (E. Thorén-Hellsten, pers.medd., 2013) och har resulterat i att till år 2014 är antalet bedömda hästar per dag begränsat till 35 jämfört med tidigare 38 (ASVH, 2014). Arrangörerna ska också lägga in pauser regelbundet som ska kunna hämtas in vid eventuella förseningar. Att varje individ ges tillräckligt med tid är viktigt för en rättvis bedömning och för att hästägare ska känna sig väl bemötta och vilja återkomma.

En svaghet med enkäten är att det inte framgår hästarnas resultat på bedömningen, vilket kan ha stor påverkan på respondenternas åsikter angående de nya reglerna år 2013. Ett dåligt resultat kan innebära att respondenterna även ser negativt på bedömningen och tvärtom. Om respondentens resultat varit känt hade dock enkäten förlorat sin anonymitet vilket skulle kunna leda till en lägre svarsfrekvens. Ett alternativ hade varit att ha en fråga angående om respondenterna var nöjda med bedömningen av sin häst, vilket kunde ha kopplats till deras åsikter i övrigt.

För vidare studier hade det varit intressant att undersöka vad de som valt att avstå från att visa häst på treårstest tycker om treårstestet som helhet. Eftersom deltagarantalet har minskat hade det varit av intresse att veta varför de valt att inte delta.

Slutsatser

Majoriteten av respondenterna är positiva till de nya regelförändringarna som infördes på treårstest för svenska varmbloodiga hästen år 2013. De nya reglerna har dock inte påverkat respondenterna till att bli mer positivt inställda till att visa häst på treårstest. En viss

skillnad ($p < 0,05$) i respondenternas åsikt angående ridprovet kunde ses beroende på avelsinriktning. Respondenter med häst avlad mot dressyr var mer positivt inställda till införandet av poängbedömning av ridprov än respondenter med häst avlad mot hoppning. De respondenter som angav att deras häst/ar var avlade mot dressyr ansåg också i större utsträckning att poängbedömningen var av värde för dem.

SUMMARY

In 1999, ASVH (Swedish Warmblood association) introduced a performance test for three-year-old horses in order to enable an early progeny assessment and thus get a faster genetic progress. Until year 2013 a total of approximately 15 400 horses have participated in the test. The horses are scored for eight traits on a scale 1-10: type, head, neck and body; extremities; walk; trot; gallop; free jumping technique and ability as well as free jumping temperament and overall impression. In 2013 a number of changes to further develop the three-year test were introduced. A subjective linear description was added, the free jumping system changed from two fences to three fences, the horses received scores at the riding test and the judges were allowed to give half points.

To achieve a genetic progress requires the right horses have to be put in breeding early, it means that a large part of the population must be tested for the characteristics sought in the breeding goal. Since the peak years of 2007-2008 with 49% participating horses of the total number of three-year-olds in a cohort, the participation in the test declined steadily and in 2013 only 38% of the total cohort participated.

The purpose of this study was to investigate what people who showed their horse in the test in 2013 thought about the new changes. A negative response could lead to a lower number of participants and thus a more accurate progeny assessment and a slower breeding progress.

The issues for this study was: Does the respondents see positive or negative to the new rules? Have the new rules increased interest to show horse at the three-year test? Does the horse breeding direction affects the respondents' views of the new rules?

A questionnaire was sent by email to 858 persons who registered at least one horse to three-year test in 2013. The response rate was 39% which corresponds to 338 persons.

The conclusions are that the majority of the respondents were positive to the changes introduced in the three-year test for Swedish Warmblood horse in 2013. The new rules have not affected the respondents to be more positive to showing horses at the three-year test. Some difference could be seen in the respondents' opinion concerning the riding test depending on their breeding objective. Respondents with a horse bred for dressage was more in favor of the introduction of the rating scores at the riding test than respondents with a horse bred for jumping. Those respondents who indicated that their horses were bred for dressage also answered that the point assessment was of value to them.

FÖRFATTARNAS TACK

Vi vill tacka vår handledare Åsa Viklund som stöttat och hjälpt oss under arbetets gång. Stort tack även till Emma Thorén-Hellsten och Anna Cederström på ASVH som bistått med åsikter och svarat på våra frågor.

REFERENSER

Litteratur

- Ducro, B.J., Koenen, E.P.C., van Tartwijk, J.M.F.M and Bovenhuis, H. 2007a. *Genetic relations of movement and free-jumping traits with dressage and show-jumping performance in competition of Dutch Warmblood horses*. *Livestock Science* 107, 227-234.
- Hästnäringens nationella stiftelse (HNS). 2008. *Hästen i kommunen-betyder mer än du tror*. Stockholm: NS.
- Malmfors, B. 1989. Avel. I Björnhag, G (red) *HUSDJUR – ursprung, biologi och avel*. LTs förlag, Stockholm, 314-372.
- Mawdsley, A., Kelly, E.P., Smith, F.H and Brophy, P.O., 1996. *Linear assessment of the nf*. *Journal* 28, 461-467.
- Koenen, E.P.C., van Veldhuizen, A.E and Brascamp, E.W. 1995. *Genetic parameters of linear scored conformation traits and their relation to dressage and show-jumping and performance in the Dutch Warmblood Riding Horse population*. *Livestock Production Science* 43, 85-94.
- Philipsson, J. 1999. *Lyckad start för treårstest!* Varmblodsnytt, nr 4, 1999. Mälardalens Varmblodsklubb. Växjö.
- Pilskog, H. 2013. *Möjligheter att göra temperamentsbedömning av hästar vid 3-årstest*. Examensarbete nr 422. Intuitionen för husdjursgenetik, SLU. Uppsala.
- Rustin, M., Janssens, S., Buys, N and Gengler, N. 2009. *Multi-trait animal model estimation of genetic parameters for linear type and gait traits in the Belgian Warmblood horse*. *Journal of Animal Breeding Genetics* 126, 378-386.
- Stock, K.F., Duensing, J., Shulze-Schleppinghoff, W. and Krieter, J. 2013. *Genetic analyses of linear conformation and performance traits in Warmblood horses*. Proc. 64th Annual Meeting of the EAAP, Nantes, France, 26-30 August. Book of Abstracts No 19, p. 353.
- Viklund, Å., Thorén - Hellsten, E., Olsson, E. och Philipsson, J. 2002. *Unghästbedömningarnas värde för prestation och hållbarhet*. Jordbrukskonferens 2002, SLU, Uppsala, 19-20/11-2002, 119-122.
- Viklund, Å. 2010. *Genetic evaluation of Swedish warmblood horses*. Doktorsavhandling nr 2010:48. Sveriges lantbruksuniversitet: Uppsala.

Internet

- ASVH. 2014. *Bedömningsreglemente 3-årstest 2014*. Hemsida.[online] http://www.asvh.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=995ec24d-8cda-4aff-bf4b-fa7abc5026f5&MediaArchive_ForceDownload=true Hämtad: 2014-03-08
- ASVH. 2013a. *Vision och avelsmål*. Hemsida.[online] <http://www.asvh.se/avel/avelsmal> Hämtad: 2013-10-01

- ASVH. 2013b. *Bedömningsreglemente 3-årstest 2013*. Hemsida. [online] http://www.asvh.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=995ec24d-8cda-4aff-bf4b-fa7abc5026f5&MediaArchive_ForceDownload=true Hämtad: 2013-10-01
- ASVH. 2013c. *3-årstestet i siffror*. Hemsida. [online] http://www.asvh.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=0caf5815-871d-45df-a8a0-bcc400203fff&MediaArchive_ForceDownload=true Hämtad: 2013-10-01
- ASVH. 2013d. *Manual till protokollet för linjärbedömning*. Hemsida. [online] http://www.asvh.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=31d8b657-1d08-4175-ae5e-81efb42aaf09&MediaArchive_ForceDownload=true Hämtad: 2014-03-22
- ASVH. 2012a. *Fadersstatistik för 3-årstesterna 2012*. Hemsida. [online] http://www.asvh.se/nyheter_behallare/fadersstatistik-3-arstest-2012 Hämtad: 2013-10-05
- ASVH. 2012b. *Bedömningsreglemente 3-årstest 2012*. Hemsida [online] <http://www.jlvf.se/Reglemente-3-aarstest-2012a.pdf> Hämtad: 2013-11-22
- ASVH. 2006. *Avelsplan*. Hemsida. [online] <http://www.asvh.se/avel/avelspan> Hämtad: 2013-10-02
- KWPN. 2014. *Uk Inspections*. Hemsida [online] <http://www.kwpn.org/inspections/uk-inspections/> Hämtad 2014-03-10

Personliga meddelanden från

- Ansvarig för fölbedömning, treårstest, kvalitetsbedömning och domarlistor A.
Cederström. 2013. ASVH, Flyinge.
- Avelsledare E. Thoren – Hellsten. 2013. ASVH, Flyinge.
- Agronom Å. Viklund. 2013. Institutionen för husdjursgenetik, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

BILAGA 1. ENKÄT

Vad tycker Du om det nya treårstestet?

Nedan följer 27 frågor angående din syn på de förändringar som infördes i treårstest 2013. Din åsikt är viktig för att kunna förbättra treårstestet, som i sin tur kan öka deltagandet och därmed bidra till säkrare avkommebedömning och snabbare avelsframsteg. Tack för att du tar dig tid att besvara dessa frågor!

1. Respondentens ålder

<30 30-50 >50

2. Respondentens kön

Kvinna Man

3. Har du visat häst på treårstest 2013?

Ja Nej, kom aldrig till start

4. Var visades din häst/hästar?

☐ Boden	☐ Bollerup	☐ Frödinge	☐ Grevagården
☐ Högbo	☐ Ingelstorpsskolan	☐ Kungsgården	☐ Lillerudsgymnasiet
☐ Osby	☐ Plönninge	☐ Riddersberg	☐ Strömsholm
☐ Suderby gård	☐ Sundsvall	☐ Svenljunga	☐ Svärdsjö
☐ Tingsryd	☐ Trollhättan	☐ Vittvångs Gård	☐ Vreta
☐ Vännäs	☐ Åstorp	☐ Öknaskolan	☐ Kom aldrig till start

5. Vad är din häst avlad för?

Dressyr Hoppning Fälttävlan Allround Annat

Annat _____

6. Är det första gången du visar häst på treårstest?

Ja Nej

7. Upplever du att du fått tillräckligt med information om de nya reglerna inför treårstestet 2013?

Ja Nej

8. Varför har du visat din treåring på treårstest?

- Objektiv bedömning av hästen
- Bra tillfälle att visa upp hästen för köpare
- Utbildningsmål för treårshästen
- Underlag för avelsvärdering
- Få råd om fortsatt träning
- För att andra gör det
- Vill kvala till Avelschampionatet

Annat _____

9. Vad är din övergripande syn på de nya reglerna som infördes 2013?

- Mycket positivt Positivt Negativt Mycket negativt Ingen åsikt

10. Vad tycker du om det nya trehindarsystemet?

- Mycket bra Bra Dåligt Mycket dåligt Ingen åsikt
- Egna åsikter

11. Tycker du att det förbättrar möjligheten att visa din hästs förmåga i hoppning jämfört med tidigare system med två hinder?

- Förbättrad Oförändrad Sämre

12. Vad tycker du om den linjära beskrivningen som komplement till den ordinarie poängbedömningen?

- Mycket positivt Positivt Negativt Mycket negativt Ingen åsikt

13. Tycker du att den linjära beskrivningen ska publiceras offentligt för varje häst på t.ex. www.blup.se?

- Ja Nej

14. Gav den linjära beskrivningen information som var värdefull för dig?

- Ja Nej Ingen åsikt

15. Vad tycker du om att domarna nu har möjlighet till att ge halvpoäng i sin bedömning?

- Mycket positivt Positivt Negativt Mycket negativt Ingen åsikt

16. Vad tycker du om att ridprovet poängbedöms på försök?

Mycket positivt Positivt Negativt Mycket negativt Ingen åsikt

17. Var poängbedömningen av ridprovet värdefull för dig?

Ja Nej Ingen åsikt

18. Tycker du att poängbedömning på ridprovet ska införas permanent och offentliggöras på t.ex. www.blup.se?

Ja Nej Ingen åsikt

19. Av vilken orsak valde du att genomföra ridprov eller ej?

- Ja, bra delmål i utbildningen
- Ja, jag har ett sto som ska avelsvärderas
- Ja, men bara om hästen har diplomchans
- Nej, inte nu när ridprovet poängsätts
- Nej, hästen är inte färdig för ridning

Annan orsak för genomfört/ej genomfört ridprov _____

20. Är ni mer positivt inställda till att visa häst på treårstest efter att de nya reglerna har införts?

Ja Nej Oförändrat

21. Saknas någon bedömning? Iså fall vilka/vilken?

22. Hur upplever du bemötandet på bedömningsplatsen?

Mycket positivt Positivt Negativt Mycket negativt Ingen åsikt

Vad var extra positivt eller extra negativt? _____

23. Vad tycker du om anmälningsavgiften?

För dyrt Bra För billigt Ingen åsikt

24. Känner du någon som inte kom till start på grund av de nya regelförändringarna?

Ja Nej

25. Egna synpunkter och kommentarer om det nya treårstestet

26. Planerar du att delta på kvalitetsbedömning nästa år?

Nej Ja

Orsak till ovanstående svar _____

27. Tack för dina åsikter! Vill du ta del av enkätens slutliga resultat vänligen ange mailadress nedan

Tack för att du tog dig tid att besvara enkäten!

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet	Swedish University of Agricultural Sciences
Hippologenheten	Department of Equine Studies
Box 7046 750 07 UPPSALA	Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: 018-67 21 43	Tel: +46-18 67 21 43
